

Baýju noýon

Category: Kitapcy, Taryhy şahslar
написано kitapcy | 23 января, 2025
Baýju noýon TARYHY ŞAHSYÝETLER -11:

kitapcy.ru

► BAÝJU NOÝON

Baýju noýonyň obrazy «Direliş. Ärtogrul» teleserialynyň baş gahrymanlarynyň biri hökmünde türkmen tomaşaçylaryň aýyna hemişelik siñdi.

Taryhda hakykatdanam ýaşap gecen bu talańcy mongol serkerdesi Anadoly türkmenleriniň başyna inderen zulumy bilen beýleki mongol serkerdelerinden has öñe saýlanypdyr. Onuň teleserialdaky keşbini türk aktýory Baryş Bagjy janlandyrды.

• Baýju noýon kim bolupdyr?

Taryhy Öwez Gündogdyýew tarapyndan asly türkmenleriň alan-as taýpasýndandygy öñe sürülen[1] Jebe noýonyň ýakyn garyndaşy bolan Baýju noýon 1228-nji ýylда mongol goşunlarynyň Yspyhan ýörişine gatnaşypdyr. Soňra ol Jormagon noýonyň Kawkaza eden ýörişlerine-de gatnaşypdyr. 1241-nji ýylда syrkawlan Jormagon noýonyň ýerine Mugandaky mongol goşunynyň serkerdesi wezipesine bellenen Baýju noýon türkmenleriň turzan Baba Yshak gozgalaňnyň netijesinde Anadoly Seljukly döwletiniň gowşamagyndan peýdalanyp ermenilerden we gürjülerden toplan

30.000 adamlyk goşuna baş bolup Mugandan çykýar. 1242-nji ýylyň güýzünde Erzurumy gabaw astyna alýar. Erzurumy gysga wagtyň içinde eýelän Baýju noýon şäheri talap weýran edenden soñ gala diwarlaryny-da doly ýykdyryp Mugana dolanýar. 1243-nji ýylда Kösedag söweşinde Kyýaseddin Keýhysrow II-niň ýolbaşçylygyndaky seljukly türkmenleriniň goşunyny ýeňliše uçradan Baýju noýon haýal etmän boýun egýändigini mälim edenem bolsa, Siwasy girip şäheri talaña salýar. Garşylyk görkezmäge çalyşan Tokat we Kaýseri şäherlerini-de basyp alyp, weýrançylyk üstüne weýrançylyk getirýär. Azerbaýjana dolanyp barýarka-da Erzinjany talap weýran edýär. Onuň gysga wagtyň dowamynndaky bu üstünlikleri Anadoly Seljukly türkmen döwletini ýitip ýok bolmagyň bări ýanyна getirýär we mongollara garaşly döwlete öwürýär.

1245-nji ýylда Baýju noýon Ahlady we Amidi hem basyp alýar. 1246-njy ýylда täze mongol hökümdary Guýuk han onuň ýerine Eljigideýi belleýär. Guýuk hanyň ölüminden soñ 1241-nji ýylда mongol tagtyna oturan Möňke hanyň hanlygyna garşy çykan Eljigideýi öldüren Baýju noýon ikiňenç mongollaryň Eýrandaky goşunlarynyň serkerdesi wezipesine bellenipdir.

• **Anadoly türkmen ýurduny weýran eden noýon**

Hulagu hanyň Eýrana we günbatardaky ýurtlara agalyk etmek üçin «Ilhan» ünwany bilen gelmegiden soňra Baýju noýon Mugandaky karargähinden çykyp gaýtadan Anadola girýär.

Aksaraýa çenli gelen Baýju noýon bildirilen talaplary ýerine ýetirmekde haýal-ýagallyga ýol berýändiklerini bahanalap seljukly türkmenlerine garşy ikinji gezek söweş teblini urýar. Söweşden bu gezegem ýeňiş bilen çykan noýon 1256-njy ýylда Konýany gabaw astyna alýar. Konýalylaryň meýletin ýagdaýda gelip ellerindäki altyn-kümüşlerini tabşyrandyklary üçin diňe şäheriň gala diwarlaryny ýumurmak bilen çäklenip yzna dolanýar.

1258-nji ýylда Hulagu hanyň Bagdat ýörişine gatnaşmak üçin çykanda Elbistany basyp alýar. Şol ýyl Düjeýil söweşinde abbası goşunyny kül-peýekun edýär. Bagdat gabawyna-da

gatnaşyp, Hulagu hanyň şäheri basyp almagyna ýardam edýär. Baýju noýonyň haçan we nähili ölendigi baradaky maglumatlar az. Bir maglumatda ony Bagdat ýörişine gatnaşmakda haýal-yagallyga ýol berendigi üçin we yslam halyfy Mustasym Billa bilen gizlinlikde hat alyşandygy sebäpli Hulagu han tarapyndan öldürilendi aýdylýar.

Baýju noýonyň ady iň soňky gezek Hulagu hanyň 1259-njy ýylda Siriýany basyp almak üçin görýän taýýarlygy barada gürrüň edilende geçýär.

---

[1] Maglumat üçin seret:

http://www.kitapcy.ga/news/jebe_noyon/2018-07-02-835

@ Kitapçylar. Taryhy şahslar